

*Archeologisch vooronderzoek
Verkaveling Hazelaarstraat in Denderleeuw*

COLOFON

Opdracht:

Archeologisch vooronderzoek verkaveling
Hazelaarstraat Denderleeuw

Opdrachtgever:

Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen
Koloniënstraat 40
1000 Brussel

Opdrachthouder:

SORESMA nv
Britselei 23
2000 Antwerpen

Tel 03/221.55.00

Fax 03/221.55.03

www.soresma.be

kwaliteitslabel
ISO 9001:2000

Identificatienummer:

129115

Datum: status / revisie:

25 oktober 2009 Definitief

Vrijgave:

Jan Parys, Contractmanager

Projectmedewerkers:

Van Heymbeeck Eline, Mervis Dirk, Edith
Goudie Falckenbach en Vanden Borre
Jeroen

□ Soresma 2009

Zonder de voorafgaande schriftelijke
toestemming van Soresma mag geen enkel
onderdeel of uittreksel uit deze tekst
worden weergegeven of in een
elektronische databank worden gevoegd,
noch gefotokopieerd of op een andere
manier vermenigvuldigd.

Inhoud

1	<i>Samenvatting</i>	3
2	<i>Inleiding</i>	4
2.1	<i>Algemeen</i>	4
2.2	<i>Doel van het onderzoek</i>	4
2.3	<i>Opzet van het rapport</i>	4
2.4	<i>Methode</i>	4
3	<i>Aard van de bedreiging</i>	5
4	<i>Bodemkundige, landschappelijke en archeologische gegevens</i>	6
4.1	<i>Bodemkaarten en landschapsvorming</i>	6
4.2	<i>Archeologische gegevens</i>	7
5	<i>Het proefsleuvenonderzoek</i>	8
5.1	<i>Methode</i>	8
5.2	<i>Sporen en structuren</i>	8
5.3	<i>Vondsten</i>	9
6	<i>Waardering</i>	10
7	<i>Aanbeveling</i>	11
8	<i>Bijlagen</i>	12
8.1	<i>Vondstenlijst</i>	12
8.2	<i>Sporenlijst</i>	12
8.3	<i>Tekeninglijst</i>	13
8.4	<i>Fotolijst</i>	13
8.5	<i>Dagboek</i>	13
8.6	<i>Digitale kaarten: Sleuvenplan, PS 9 SP1, PS 13 SP 1,</i>	15
	<i>Manuele tekeningen: WP 11 SP 1, WP 8 SP 1</i>	15

Prospectie
Vergunningsnummer: 2009/268
Aanvrager: MERVIS Dirk
Naam site: omgeving Hazelaarstraat DENDERLEEuw

In opdracht van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen heeft Soresma een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voorafgaand aan de aanleg van de sociale verkaveling Hazelaarstraat in Denderleeuw. De oppervlakte van dit terrein bedraagt ca. 3,5 ha, waarvan minstens 12% (4200 m²) diende archeologisch onderzocht te worden.

De aanleg van een verkaveling brengt bodemingrepen met zich mee: naast de aanleg van nutsleidingen en een rijbaan worden ook sociale woningen gebouwd.

Soresma is nagegaan wat de impact is van de geplande werken op eventueel aanwezige archeologische waarden. Ook heeft Soresma door middel van een proefsleuvenonderzoek de archeologische waarden proberen duiden en waarderen.

Verscheidende onderzoeken in het verleden, onder meer van het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed toonden aan dat in de onmiddellijke omgeving van de toekomstige verkaveling drie sites aanwezig waren. Centraal Archeologisch inventarisnummer 31924, Broeckveld geheten bevatte bewoningsporen uit het Neolithicum en de Midden-Romeinse periode. CAI-nummer 31950 (Welle 2) bevatte prospectievondsten uit het Neolithicum en CAI-nummer 31929 (Terjoden) bevatte roerende archaeologica die uit de Steentijd dateerden.

Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat ter hoogte van de uit te breiden zone de bodemopbouw in het noorden deels verstoord was door bosbouw- en landbouwactiviteiten en dat er gaan noemenswaardige archeologische waarden in de verkavelingszone aanwezig waren.

Gelet op de archeologische verwachting als gevolg van de verstoringen en de minimale aanwezigheid van belangrijke archeologische waarden adviseert Soresma dan ook voorafgaand aan de werken geen archeologische vervolgonderzoek uit te voeren.

2

Inleiding

2.1

Algemeen

In opdracht van het gemeentebestuur van de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen heeft Soresma een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voorafgaand aan de aanleg van de verkaveling Hazelaarstraat in de gemeente Denderleeuw.

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van het Vlaams Parlement 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop archeologische waarden zich bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met Agentschap R-O Vlaanderen, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaand aan de aanleg van de verkaveling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden.

Het plangebied beslaat een zone aan de Hazelaarstraat in Denderleeuw. De oppervlakte ca. 3,5 ha, waarvan minstens 12% (4200 m²) diende archeologisch onderzocht te worden.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd van 22 tot en met 28 september 2009 door Eline Van Heymbeeck, Dirk Mervis, Edith Goudie Falkenbach en Jeroen Vanden Borre. Contactpersoon bij de bevoegde overheid, Agentschap R-O Vlaanderen, is Nancy Lemay. Contactpersoon bij de opdrachtgever, de Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen, vertegenwoordigt door het studiebureau AIBG, is de heer Luc Goedgebuer.

2.2

Doel van het onderzoek

Het onderzoek wil een degelijk en onderbouwd advies geven voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek. Daartoe worden enerzijds de impact van de geplande werken onderzocht en anderzijds eventuele archeologische waarden gesitueerd en gewaardeerd.

2.3

Opzet van het rapport

Vanuit de overheid worden vooralsnog geen algemeen geldende eisen gesteld aan een archeologisch bureauonderzoek. Agentschap R-O Vlaanderen heeft in een specifiek Programma van Eisen voorwaarden opgesteld waaraan het voorliggend onderzoek moet voldoen.

Na de samenvatting en dit inleidend hoofdstuk wordt de bedreiging geschetst. Vervolgens wordt stilgestaan bij de bekende archeologische en bodemkundige gegevens uit het plangebied en omgeving. Daarna worden de resultaten van het veldwerk voorgesteld. Uiteindelijk volgt een synthese en een advies voor eventueel vervolgonderzoek.

2.4

Methode

Soresma heeft in eerste fase getracht zoveel mogelijk relevante informatie te verwerven over het plangebied en de toekomstige ingrepen. Daarbij is onder andere gebruik gemaakt van de CAI (Centrale Archeologische Inventaris), de bodemkaart, de bodemgebruikskaart en de bouwplannen van de verkaveling. Op basis van deze informatie is een archeologische verwachting opgesteld. Er is ook uitvoerig gesproken met mensen die een goede kennis hebben van de historische en archeologische waarde van de omgeving van het plangebied.

3

Aard van de bedreiging

Aan de Hazelaarstraat in Denderleeuw worden verkavelingwerken uitgevoerd op de percelen 112B en 127B (Afdeling 2, Sectie B).

De aanleg van een verkaveling brengt bodemingrepen met zich mee: een rijbaan en ondergrondse nutsleidingen zullen aangelegd worden. Tevens zullen een veertigtal huizen worden gebouwd. Deze gezamenlijke ingrepen hebben een duidelijk nefaste invloed op eventuele archeologische waarden. Indien er archeologische waarden aanwezig zijn, worden zij geheel of gedeeltelijk vernietigd.

4

Bodemkundige, landschappelijke en archeologische gegevens

4.1

Bodemkaarten en landschapsvorming

Op de bodemkaart is het plangebied ingekleurd als droge, niet gleyige leembodem met textuur B horizont fase 1. Het proefsleuvenonderzoek bevestigde deze informatie van de bodemkaart. In het noordelijk deel van de site (proefsleuven 7, 16 en 17) was het wel wat natter. Dit kan te maken hebben met de ophoging van de grond door puinafval.

Figuur 1: Uittreksel bodemgebruikskaart Denderleeuw

Het plangebied staat op de bodemgebruikskaart als gedeeltelijk akkerbouw en bebouwing ingekleurd.

4.2 Archeologische gegevens

Op de CAI (Centrale Archeologische Inventaris van het Vlaams Instituut voor Onroerend Erfgoed) krijgen we een gedeeltelijk beeld van het archeologisch belang van de omgeving van het plangebied.

Verskillende onderzoeken in het verleden, onder meer van het Agentschap R-O Vlaanderen Onroerend Erfgoed, toonden aan dat in de onmiddellijke omgeving van de toekomstige verkaveling drie CAI-nummers aanwezig waren. Nummer 31924 was Broeckveld, waar bewoningsporen uit het Neolithicum en de Midden-Romeinse periode werden gevonden.

CAI-nummer 31950 (Welle 2) bevatte prospectievondsten uit het Neolithicum en CAI-nummer 31929 (Terjoden) bevatte roerende archaeologica die uit de Steentijd dateerden.

Figuur 2 Uittreksel Centraal Archeologische Inventaris Denderleeuw

5

Het proefsleuvenonderzoek

5.1

Methode

In totaal werden drieëntwintig sleuven aangelegd over het hele terrein (Bijlage 8.6). Vier parallelle sleuven (Ps 1 t.e.m. 4) op de plek waar een parkje moet komen. Vervolgens werden er vijf parallelle sleuven (Ps 8, 9, 10, 22 en 23) aangelegd in het zuiden van de toekomstige verkaveling. Daarnaast werden er zes parallelle sleuven (Ps 11 t.e.m. 15) aangelegd haaks op de Hazelaarstraat. Haaks op deze zes sleuven werden nog eens zes parallelle sleuven getrokken (Ps 5, 6, 18, 19, 20 en 21). Tenslotte werd er aan de noordelijke zijde van het te onderzoeken terrein drie parallelle sleuven (Ps 7, 16 en 17) gelegd, die west-oost georiënteerd waren. Alles samen werd ongeveer 1500 m² sleuven aangelegd, wat overeenkomt met 12,5 % van het totale onderzoeksgebied.

De bouwvoor over het volledige terrein bedroeg tussen de 10 en 40 cm diep.

Het proefsleuvenonderzoek bevestigt de informatie van de bodemkaart. Het gaat hier duidelijk om een droge leembodem. Tijdens het onderzoek werd wel duidelijk dat de bodemopbouw in het noorden deels verstoord was door bosbouw-, landbouw- en menselijke activiteiten.

5.2

Sporen en structuren

Tijdens het proefsleuvenonderzoek werd de zone onderzocht in drieëntwintig proefsleuven. Enkele onder hen bevatte sporen. Deze sporen worden besproken, evenals enkele proefsleuven die verstoord waren door 20e eeuwse menselijke activiteit (meer bepaald het dumpen van puin) en die verstoord waren door landschappelijke activiteiten (meer bepaald bosbouw).

Afbeelding 3: Ps 8 Sp 1

Ps 8 bevatte één spoor Ps 8 Sp 1 genaamd. Dit spoor (Afbeelding 2) was vermoedelijk een diepploegspoor of een perceleringsspoor. Het was een fijnkorrelig, heterogeen wit grijs spoor met zwartgrijze vlekken. Het langwerpige spoor was ongeveer 4 cm diep en bevatte archeologische resten.

Parallel en naar het zuiden toe van Ps 8 lag Ps 9. Het bevatte één spoor, Ps p Sp 1. Het was een heterogeen, fijnkorrelig zwartbruin ovaalvormig spoor met witgrijze vlekjes. Het was waarschijnlijk een natuurlijk spoor waardoor het niet gecoupeerd werd.

Ps 11 Sp 1, in het verlengde van Ps 8 gelegen, was een heterogeen, fijnkorrelig wit grijs langwerpig spoor met donker grijze vlekken. Het bevatte geen aardewerk. Waarschijnlijk heeft dit spoor te maken met de landbouwactiviteiten die er vroeger plaatsvonden.

Parallel met Ps 11 lagen Ps 13 en Ps 15.

Het spoor Ps 13 Sp 1 was een heterogeen, fijnkorrelig wit grijs ovaalvormig spoor met zwartgrijze vlekjes. Het was waarschijnlijk een natuurlijk spoor.

Ps 15 Sp 1 was een heterogeen, fijnkorrelig wit grijs langwerpig spoor. Eveneens waarschijnlijk een perceleringspoor.

Proefsleuven 7, 16 en 17, in het meest noordelijke deel van het terrein ondervonden aan de westzijde een ophoging van de grond door afval. Dit hield onder andere in enkele plastic flessen en steenslagafval. Mogelijk werd deze grond eerder beschouwd als illegale stortplaats. Deze puinlaag bevond zich op ongeveer 40 cm diep en ging tot ongeveer 1 meter diep.

Proefsleuven 19 en 20, gelegen min of meer haaks op proefsleuven 7, 16 en 17, waren in het noordelijk deel eveneens verstoord door bovenstaande 20^e eeuwse activiteit.

Proefsleuf 21, parallel met proefsleuven 19 en 20 werd verstoord door bioturbatie (wortels) en menselijke afval.

5.3 *Vondsten*

Proefsleuf 1 bevatte twee losse vondsten. Beiden waren steengoed en mogelijk meer specifiek Westerwald-steengoed. Een post quem datering van de 17^e eeuw wordt aangenomen.

In proefsleuf 2 werden er losse vondsten aangetroffen. Deze vondsten bestonden uit twee metalen voorwerpen, waaronder een ijzeren nagel, evenals twee wit teglazuurde en wit gebakken aardewerk wandscherfjes. Het gaat om postmiddeleeuws faience aardewerk.

Sp 1 in Ps 8 bevatte twee stukjes faience. Één scherf was een rand van een bord en wordt gedateerd in de Post-Middeleeuwen.

In Ps 9 Sp 1 werd een aardewerkstukje gevonden. Het gaat om wandscherfje dat wit gebakken was, aan beide zijden wit teglazuurd was. Aan één zijde was het decoratief motiefje kobaltblauw geschilderd was. Gezien het aan beide zijde teglazuurd kan men zeggen dat dit faience is. Een post quem datering van de 16e eeuw is hier aangewezen.

Uit proefsleuf 12 werden zes stukjes aardewerk aangetroffen. Het gaat om vier stukjes die behoorden tot een aarden pijp. Gezien er geen merkteken werd gevonden, kan hierover niets vermeld worden. Een andere scherf behoorde waarschijnlijk tot Westerwald steengoed, de andere is niet geweten welk type van steengoed. Het gaat hier waarschijnlijk om postmiddeleeuws aardewerk.

In proefsleuf 16 werd er een rood gebakken aardewerk scherfje gevonden. Het stukje was rood teglazuurd aan één zijde en vormde de overgang tussen hals en buik van een pot. Een datering kon niet gegeven worden.

De losse vondst uit proefsleuf 17 was steengoed, maar welk type is niet geweten. Het gaat waarschijnlijk om jonger aardewerk.

6

Waardering

Op basis van de hierboven vermelde gegevens en het proefsleuvenonderzoek is het mogelijk tot een archeologische verwachting te komen voor het hele plangebied. De verwachting beperkt zich tot het plangebied en tot de geplande versterking.

De CAI-nummers tonen aan dat buiten het plangebied archeologische sporen uit het Neolithicum en de Romeinse periode aanwezig zijn.

Een deel van de noordelijke helft van het plangebied is ernstig verstoord door puin, maar de rest van de bodemopbouw is intact.

Het proefsleuvenonderzoek toonde aan dat er enkele sporen en vondsten aanwezig waren in het plangebied. De vondsten zijn afkomstig uit de bouwvoor of uit enkele sporen. De sporen zijn voornamelijk natuurlijke sporen en diepploegsporen, waarvan de datering niet altijd duidelijk is.

In het plangebied zijn geen bewoningssporen gevonden.

Samenvattend kan gesteld worden dat tijdens het proefsleuvenonderzoek geen noemenswaardige archeologische waarden zijn aangetroffen. Soresma beveelt geen vervolgonderzoek aan.

7

Aanbeveling

Op basis van het gevoerde bureau - en proefsleuvenonderzoek raadt Soresma aan dat geen verder archeologisch onderzoek dient te gebeuren.
Er kan gestart worden met de verkavelingswerken op het terrein.

8

Bijlagen

8.1 Vondstenlijst

MAI	Bakking	Opmerkingen	Relatieve datering
1	Steengoed	Westerwald ?	Postmiddeleeuws (post quem 17e eeuw)
1	Wit	Aan beide zijden wit geglazuurd	Postmiddeleeuws
		Ijzeren nagel	
1	Faïence	Tinglazuur aan beide zijden; blauwe florale versiering langs één zijde; 1 deel van een bord	Postmiddeleeuws (post quem 16e eeuw)
1	Faïence	Tinglazuur aan beide zijden; blauwe florale versiering langs één zijde	Postmiddeleeuws (post quem 16e eeuw)
3	Steengoed	1 Westerwaldscherf en 1 ?	Postmiddeleeuws
	Aarden pijp	4 stukjes	
1	Rood	Rode glazuur aan binnenkant aardewerk	Post quem 12e eeuw
1	Steengoed	?	Postmiddeleeuws

8.2 Sporenlijst

Werkput	Spoor	Vulling	Aard	Textuur	Beschrijving	Vorm	Opmerkingen
8	1	Heterogeen	Diepploeg	Fijnkorrelig	Wit grijs spoor	Langwerpig	- Archeologische vondsten (Cer)
			/ perceleringspoor		Zwartgrijze vlekjes		- Gecoupeerd (zie tekeningenlijst)
							- Diepploeg of perceleringspoor ?
9	1	Heterogeen	Kuil	Fijnkorrelig	Zwartbruin spoor	Ovaal	- Archeologische vondsten (Cer)
					Witgrijze vlekjes		- Niet gecoupeerd
							- Natuurlijk spoor
11	1	Heterogeen	Diepploeg	Fijnkorrelig	Wit grijs spoor	Langwerpig	- Geen archeologische vondsten
			/ perceleringspoor		donker grijze vlekken		- Gecoupeerd (zie tekeningenlijst)
							- Diepploeg of perceleringspoor ?
13	1	Heterogeen	Kuil	Fijnkorrelig	Wit grijs spoor	Ovaal	- Geen archeologische vondsten
					Zwartgrijze vlekjes		- Niet gecoupeerd
							- Natuurlijk spoor

15	1	Heterogeen	Greppel	Fijnkorrelig	Wit grijs spoor	Langwerpig	- Geen archeologische vondsten
			/				- Niet gecoupeerd
			perceleringsspoor				- Perceleringsspoor ?

8.3 Tekeninglijst

Spoor	Werkput	Tekeningenlijst	Opmerkingen
1	11	1	
1	8	1	

8.4 Fotolijst

Zie Digitale Kopie

8.5 Dagboek

Dinsdag 22 september 2009

Aanwezigen:

- +/- 7u30 – 11u30: Eline Van Heymbeeck en Dirk Mervis.
- +/- 14u00 – 15u: Verwerking door Eline Van Heymbeeck (Aanmaak dossier).

Beschrijving:

Uitzetten van de proefsleuven met GPS-total station.

Woensdag 23 september 2009

Aanwezigen:

- +/- 7u30 – 15u30: Eline Van Heymbeeck en Dirk Mervis. Kraanman Jonas.
- +/- 19u – 21u: Verwerking door Eline Van Heymbeeck (fotolijst, vondsten verwerken, dossier aanvullen, dagboek aanvullen).

Bezoekers:

De heer Goedgebuer en werfleider.

Beschrijving:

Maken van proefsleuven 1 tot en met 7. Niets gevonden. Enkel modern puin. Bij eerste 4 proefsleuven was bouwvoor 40 cm, daaronder leembodem. Bij proefsleuven 5 tot en met 7 was de bouwvoor 2 cm onder het aardoppervlak. Er werden geen archeologische sporen gevonden. Losse vondsten werden gedaan in proefsleuven 1 en 2.

Donderdag 24 september 2009

Aanwezigen:

- +/- 7u30 – 15u30: Eline Van Heymbeeck en Dirk Mervis. Kraanman Jonas.

+/- 19u – 20u: Verwerking door Eline Van Heymbeeck (fotolijst, vondsten verwerken, dossier aanvullen, dagboek aanvullen).

Bezoekers:

De heer Goedgebuer en werfleider.

Beschrijving:

Maken van proefsleuven 8 tot en met 14. PS 8 SP 1, PS 9 SP 1, PS 11 SP 1, PS 13 SP 1.

Bij proefsleuven was bouwvoor 40 cm, daaronder leembodem.

Losse vondsten werden gedaan in proefsleuf 12 en ook vondsten in sp 1 ps 8 en sp 1 ps 9.

Vrijdag 25 september 2009

Aanwezigen:

+/- 7u30 – 15u30: Eline Van Heymbeeck, Edith Goudie Falkenbach en kraanman Jonas.

+/- 17u30 – 19u30: Verwerking door Eline Van Heymbeeck (fotolijst, vondsten verwerken, dossier aanvullen, dagboek aanvullen).

Bezoekers:

Beschrijving:

Maken van proefsleuven 15 tot en met 21. Geen archeologische vondsten gevonden. Bij proefsleuven was bouwvoor 40 cm, daaronder leembodem.

Losse vondsten werden gedaan in proefsleuven 16 en 17.

Maandag 28 september 2009

Aanwezigen:

+/- 7u30 – 10u30: Eline Van Heymbeeck en kraanman Jonas.

+/- 17u30 – 19u30: Verwerking door Eline Van Heymbeeck (fotolijst, vondsten verwerken, dossier aanvullen, dagboek aanvullen).

Beschrijving:

Maken van proefsleuven 22 en 23. Geen archeologische vondsten gevonden. Bij proefsleuven was bouwvoor 40 cm, daaronder leembodem. De proefsleuven werden verstoord door bioturbatie en meer naar het westen puin.

8.6

Digitale kaarten: Sleuvenplan, PS 9 SP1, PS 13 SP 1,

Manuele tekeningen: WP 11 SP 1, WP 8 SP 1